

Ötven sor

A hódmezővásárhelyi Tornyai Múzeum földszinti termében, az ötödik hatvani portrébiennalé anyagában látható Varga Imre szobrászművész Hatvani Lajosról készített nagy méretű bronz portréja. Nem különösebben sikerült ez az időskori arcmás, mégis sok szálon indított meg, emlékek, élmények kutatására inspirált. S végül, nagyszerű perceket köszönhettem Varga Imrének, Hatvanyinak, és még néhány írónak, művészeknek. Mert

egy szobor holdudvara

fénylött föl, s talán megkockáztathatom, így kell, így érdemes műalkotásokkal találkozni.

Evekkel ezelőtt Molnár Edit fotóművész Szegedre hozta művészportréinak sorát. Kiállítása kapcsán sokat beszélgetünk, az is fölmerült többek között, mikor és hogyan kezdődött kapcsolata a magyar irodalom nagy alakjaival. Elmesélte az első portréfotó történetét, amelyet azután meg is írt öt éve megjelent szavú, gyönyörű képeket tartalmazó, és életkelet is megidéző könyvében. Így írja le az első, meghatározó képkocka születését, amely elkerült egy karosszék, melybe fényérzékeny szalagra Vértés Marcell kiállításának megnyitóján, 1960-ban: "... A megnyitó beszédre várakozva ácsorogtam. Egyszer csak belép a terembe egy arisztokratikus, magas, sápadt öregúr, hölgyek kíséretében. Ma sem tudom megmondani, honnan — szinte varázslattal — előkerült egy karosszék, melybe leültették. Néztem kissé sárgás arcborít, távolba vesző, nagy fekete szemű, csontos, kemény arcú, és egyszer csak valaki — ma sem tudom ki — megszólalt mellettem: „Csínált már képet?” — „Még nem” — „Örökítse csak meg Hatvani Lajost!” — Hát ő az! Hatvani Lajos, az irodalomtörténész, a szóval és tétel segítő, Babits, Ady, Kosztolányi, József Attila, Juhász Gyula, Tóth Árpád barátja, Uristen!... Hát így kezdődött..."

Ha belegondolok, hogy ez a megrázó élmény indította és vezette Molnár Editet Dutka Akoshoz, Dery Tiborhoz, Illyés Gyulához, Lengyel Józsefhez, Tersánszky Józsi Jenőhöz, Tamási Áronhoz, Veres Péterhez, Szabó Pálhoz, Kodolányi Jánoshoz... akik már csak műveikben élnek, és Molnár Edit képeiről tekintenek ránk...

Nemrégiben a rádió mikrofonja előtt Hatvani harmadik felesége, Somogyi Jolán, idézte közös életük emlékeit. Fantasztikus élmény volt. Nem csupán a hangulatteremtő és jellemzőkészség, az őszinte és kendőzetlen véleménymondás ragadott magával, hanem a kor, azt a nemzedéket lényegeiben felidéző erő, mely Somogyi Jolán áradó mesélőkedvűből kicsengett. Még az is megbocsátható, hogy az évtizedek alatt a József Attilának rendszeresen juttatott havi apanázs 100 pengőről háromszázra rúgott, s hogy bizony nem volt valami jó véleményem Csinszkaról, vagy éppen Vágó papáról, Vágó Márta apjáról...

S íme, Hatvani portréjához máris hozzátapad Ady és József Attila neve és sorsa. Klígl Sándor készített néhány évvel ezelőtt egy kétfigurás szobrot: Ady és Hatvani címmel. A gazdag világít bársonytükrös kabátban, fehér selyemáttal és fényesmagas cilinderben ábrázolta, egy fának támaszkodva, amint figyel a új világnak feszülő, mennyi, de mennyi titkot rejtő ifjú költősen. A fölismert géniusz és a bölcs mecénás szép kettőse a szobor, két ember különös kapcsolatának megragadása. De idézhetnénk József Attila első igazi vakációját a Hatvani kastélyban, ahol könyvtárrendezés ürügyén nem csupán kosztot, kvártélyt is nyugalmat kapott, de saját, külön íróasztalt is. Először életében...

Hatvani Lajos bronzportréja most Vásárhelyen látható. Tandi Lajos

Műsorajánlat

A Szegedi Nemzeti Színház néhai karnagyának, VÁRADY ZOLTÁNNAK EMLÉKÉRE lesz KÓRUSPÓDIUM a Bartók Béla Művelődési Központban, a karnagy halálának évfordulóján, ma, szombaton este 6 órai kezdettel. (A koncert rendezésében szerepet vállalt az Ipari Szövetkezetek Csongrád Megyei Szövetkezeti Bizottsága és a KÓTA megyei szervezete is.) Megemlékező beszédet Erdős János karnagy, a KÓTA megyei szervezetének titkára mond. Fellép a Délép Liszt Ferenc Kamarakórusa Illes Mihály — a szegedi ipari szövetkezetek vegyeskara Delleyné Halama Piroska — és a Délép Szegedi Zenebarátok Kórusa Molnár László vezényletével, továbbá a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola szegedi tanárképző tagozatának fúvósotőse. A koncert idején az érdeklődők megtekinthetik a szereplő kórusok eddigi munkájáról tanúszkodó kiállítást is.

Ugyancsak koncert, szintén ma: HANGVERSENY-SOROZATOT indít a Csongrád Megyei Tanács művelődési központja és a Somogyi Könyvtár. Az első hangverseny a Somogyi Könyvtárban délelőtt 11 órától rendezik meg, közreműködik a Canticum kamarakórus és a Délép Liszt Ferenc kamarakórusa.

Testvérnapunknak, a Csongrád Megyei Hírlapnak estjét rendezik meg a SZEGEDI IRODALMI KÁVÉHÁZ foglalkozásán január 27-én, hétfőn este 6 órától

Szakma – vagy pénz

Fiatal oktatók az egyetemen

Előterjesztéseit, „felvetéseit”, hozzászólásait — mindegy minek nevezzük — jó néhányszor volt alkalom hallgatni a legkülönbözőbb gyűléseken, értekezleteken. Legutóbb a pedagógusok szakszervezetének megyei küldöttgyűlésén, a Tisza Szállóban. Az értekezletek átlagos, langyos unalmát, álmos légkört, tiszteletköreit, mellébeszéléseit, broszúraszövegeit, intelligens semmitmondásait — mindenki ismeri: Szabó Imre egyetemi adjunktus (József Attila Tudományegyetem, jogi kar). szb-titkár-helyettes, emlékezetem szerint mindig robbantotta ezt a légkört. Rövid, célrataró, meglepően szókimondó föl-szólalásait — általában „helyeslő moraj” fogadja.

Mindezekért is, megkértem, beszéljünk az egyetem fiatal oktatóinak helyzetéről. Gondoltam, nem olyan sok ideje a saját bőrén is érezkelhettem, mi bajuk lehet a pályakezdőknek, másrészt, társadalmi funkciójában módja van belátni mások ügyeibe. Harmadrészt, és talán legfőként: nem biztos, hogy olyan nagy baj, ha ebben a témában talán a szokásosnál személyesebb jellegű képet nyerünk, s a szokásosnál sarkosabb, egyéni véleményt hallunk.

— A megyei szakszervezeti küldöttértekezleten, ahol az egyetemi oktatók béremelését sürgette, egyetlen szóval sem „emlékezett meg” a népgazdaság nehéz helyzetéről, amit pedig nem szokás meg nem említeni, hasonló helyzetekben...

— Miért mondjam én is, amit amúgy is tud mindenki? Egyébként éppen a mostani helyzetben kellene a legnagyobb gonddal vigyázni arra, hogy a szellemi műhelyekben és oktatóhelyeken semmiképpen ne

a színvonalcsökkenés legyen a tendencia! Sajnos, ez nincs így. Hiába mondogatjuk, deklaráljuk, hogy a szellemi tőke a legnagyobb erő, ha nem fizetjük meg az e téren produkálókat, ha itt is az azonnal pénzt fizető tevékenységek kerülnek előtérbe, s eluralkodik a máról holnapra élés szelleme. Komolyan lehet aggódni: mi lesz 5—10 év múlva?

— Tényleg: mi lesz?

— Nem hiszem, hogy ezt én tudom a legjobban, de aki ma az egyetemen tanít, látnia kell néhány kedvezőtlen jelenséget. Például: hogyan lehet kvalifikált embereket, holnap világszínvonalon produkálókat képezni ilyen lerobbant helyeken? Elavult műszerek, életveszélyes épületek. Hogyan lehet a szakmát megtanítani, ha az oktatónak a saját szakmai ambícióit félretéve különmunkák, másodállások, pénzt fialó foglalatosságok után muszáj rohagnia? Nagy ára van mostanában a fiatalok egzisztenciateremtő igyekezetének. Úgyszólván pótolhatatlan veszteség, hogy a leginkább alkotóképes, legaktívabb korosztályok, a 30 alattiak, sőt a 30—40 közöttiek, el kell, hogy fojtsák szakmai-tudományos ambícióikat, el kell halasztaniuk önmaguk kiteljesítését, kifejlését. Mert — mondjuk — lakást kell szerezniük, mert családot szeretnének, mert van már két gyerekük... Hogyan lehet példát adni az értelmiségire, ha a hallgatókhoz korban legközelebb álló, velük potenciálisan leginkább szót értő oktatók, a fiatalok, alig találkoznak a hallgatókkal? Másutt, más-sal vannak elfoglalva.

— Kivülálló úgy érzékeli, mindezek ellenére ellég vonzza a fiatalokat az egye-

tém. „Bent maradni” — ma is nagy dolognak számít, tiszteletet parancsol a végzős társak között.

— Hát persze, hiszen azért általában a legjobbakból verbuválódik az oktatói utánpótlás. Bent maradhat, aki arra érdemes, feltéve, hogy éppen státus is adódik. Am, ha csak két év múlva van státus, akkor fel kell venni a kevésbé rátermetteket is, ha nem akarunk elveszíteni egy helyet... De vegyük az előbbi helyzetet: kiváló képességű emberek, helyük is lenne, ám egyre kevesebben vállalják, hogy aszkéta módjára éljenek — a szakmájukért. Eleve jobban jövedelmező állást választanak. Akik mégis maradnak, azok közül sokan elmennek pár év múlva: Így aztán a pályaelhagyás is, az oktatói gárda bizonyos mértékű „felhígulása” is — tapasztalati tények. Akárcsak mindezek következményei, hogy tudniillik, a kevésbé színvonalas oktatásban részt vevők kevésbé jó szakemberként oktatják a következő nemzedékeket, akikből holnap egyetemisták lesznek — és kész az ördögi kör.

— Kérem, mondjon egy számot: ha tehetné, mekkora béremelést adna a fiatal oktatóknak — mondjuk holnap?

— Nehogy azt higgye, hogy az idősebbeknek nem kéne! A kezdő 3 ezer 600, 3 ezer 700 forintos fizetése, vagy a pár éve dolgozó 4 ezer forintja az 50 éves docenséhez viszonyítva — nem kevés. A baj az, hogy perspektívája nincs a fiatalnak, mert az évi 200-as emelésekkel maximum 6 ezer 500-a ha lesz tíz év múlva, s biztos, hogy kevesebbet ér majd, mint a

mostani négyezer. Másrészt, ha képes is haladni a szakmájában, s papírokkal tudja dokumentálni kutatási eredményeit, emelkedhet a ranglétrán, mondjuk már kandidátus — de még éveket késhet a docensi kinevezése. S a docens, a professzor fizetése ugyan nagyobb, de már mondtam, nem annyival... Nincs 10 ezer forintja a nyugdíj előtt álló professzornak sem, pedig világhírű!

— Nem válaszolt a kérdése-remre.

— Mit mondjak, nem vagyok én pénzügyminiszter... Csak azt tudom, hogy az egyetem fiatal oktatói mind nehezebben, mind később jutnak lakáshoz. Mert a lakásár egyre nagyobb, a szülők egyre kevesse tudnak segíteni, pláne, ha ők is értelmiségiek, az egyetem egyre kevesebb támogatást, kölcsönt tud nyújtani. Aki-nek olyan a szakmája, hogy különmunkákat tud vállalni, megteszi, s 40 éves korára: öregember. És mit csináljon egy klasszifikológus? A bölcsészkaron és a TTK-n a legrosszabb a fiatalok helyzete, az egész egyetem rosszabb helyzetben van, mint akár a szegedi főiskola, s a tudomány-egyetemek általában rosszabb helyzetben vannak, mint az egyéb felsőoktatási intézmények.

— S a népgazdaság... Akkor boldoguljon ki-ki, ahogy tud?

— Ugy tünik, nincs más megoldás. Csak nehéz bele-törödni, hogy az emberek nem összpontosíthatják legjobb képességeiket arra, amihez leginkább értené-nek. Pont most, amikor soha ennyire nem volt szükség: gazdálkodni a szellemi tőkével is!

Sulyok Erzsébet

Lady Misura

Mikor a Zenés színházban utána érdeklődtem, a portán azt kérdezték: játszik a Hairben? De kérem, mondom, Misura Zsuzsa... Akadna színházi ember, ki ne tudná, mely „műfajban” kell keresni? Hiszen immár hatodik éve félig-meddig szegedi.

— Pesten lakom, odaköt a családom, a fiam. A Szegedi Nemzeti Színházhoz drámai szopránként hívtak, felállásban. Verdi-művel, a Trubadurral kezdtem, és Verdivel — Don Carlos, Nabucco, Alarcosbál — folytattam. S most ismét Verdi következik, a Macbeth. Közben énekeltem Paraszttücsöket, Puccini Manonját, Budapestben pedig Trubadurt, Ernánit, Hunyadi, Toscát, Tundantot, Lombardokat.

— Hogy alakult az idei évad?

— A szezon elején a Nabuccóban léptem fel Szegeden, majd három hétig Japánban koncerteztem. A Rózsálovag premierjét követi a

Macbeth. Március végén az új Allami Kórus bemutatkozó hangversenyén Bach Missa Solemnisét énekelem, Doráti Antal vezényel. Áprilisban ismét utazom, megint Távoll-Keletre. Májusban közreműködöm a zeneakadémián a IX. szimfóniában. Jó sok, nem?

— Rádásul a nyár? A szabadtéri?

— Még nincs programom. 83 óta, mikor Szilágyi Erzsébet voltam, nagy sikerem ellenére sem hívtak újra.

— Szerepálma?

— Most teljesült. Oberfrank Géza főzeneigazgató hasonló kérdésére kiböktem: a „szerepek szerepét”, a Lady Macbethet szeretném. Drámai szopránként mennyiségben, technikában, játéklehetőségben nem nagyon találai nagyobb feladatot.

— Mitől nehéz?

— Hetven perc a tiszta „játékidő”, amit a színpadon töltök. Négy áriát énekelek, míg más operákban legfeljebb kettőt. Roppant izgalmas figura, mindent meg lehet benne mutatni: drámai erőt, szuggesztivitást, lírát, technikát, magasságot, mélységet. Hálás vagyok Oberfranknak, hogy megadta a lehetőséget, kipróbáljam magam.

— Jutalomjáték?

— Annyi bizonyos, tizenhat főszerep után hozzá lehet fogni. Míg a Don Carlos Erzsébetje, az Othello Desdemónája alkalmas a bemutatkozásra, a Lady első feladatnak szinte megoldhatatlan. Oriási a terhelés, roppant összetett.

— Viszonylag kevésbé ismert.

— Talán azért is, mert csak akkor érdemes műsorra tűzni, ha jól ki lehet osztani a szerepeket. Úgy értem, ezúttal sikerült. Németh József ideális, markáns Macbeth, Gregor József Jagszfer Macduff és még sorolhatnám. Bár az elején tartunk, máris látszik, össze-jött a csapat. Kellems hangulatúak a próbák. A rendező, Kerényi Miklós Gábor igyekszik kinek-kinek „testre szabni” elképzeléseit. Jól-ésik, hogy figyelembe veszi az egyéni ötleteket. Olyasmit például, hogy elfogadja, női szemmel másképp ítélem a Lady egy-egy megnyilvánulását. Az sem megszokott, hogy a karmester végigüli a próbákat, javaslatával gazdagítja a készülő produkciót.

— Lady Macbeth gonosz, erőszakos figura.

— Inkább dinamikus, hatalmas vágyó, tudatos nő. A darab ilyen szempontból akár ma is játszódhatna: aki feljebb akar jutni, semmitől sem riad vissza. Felhasznál minden női eszközt, szépséget, vonzerőt. Nem született gonosz, hanem a sors adta lehetőségekkel próbálja elérni célját. Aztán az első gyilkosság lavinászerűen hozza maga után a többi. Nem is bírja ép ésszel, bele-őrül.

— Melyik rész a legnagyobb próbatétel?

— Az alvajárá-jelenet. Borzasztóan nehéz, nemcsak énekenben, iátékban is. Jó órányi éneklés után tébolyult asszonyt alakítani, akinek ráadásul az áriája tartott desszel végződik...

Varju Erika

Újjáalakul a munkáskórus

Énekkari tagok kerestetnek

A Juhász Gyula Művelődési Központban működő Szakszervezetek Általános Munkáskórusa újjáalakul. A kórus jelentős hagyományokkal rendelkezik, gyakran szerepel művészeti szemléken, évfordulókon, rangos koncerteken. Produkcióikat nemcsak Szegeden, de országsszerte ismerik és értékelik. Közösségük

egyesíti a zene iránt érdeklődő és az éneklést szerető kórustagokat. Most ez a rangos énekkar az újjászerveződés időszakát éli. A megújulás egyik alapfeltétele, hogy friss erők bevonásával gyarapodjon létszámuk. A kórus tagja lehet minden 14. életévét betöltött érdeklődő. A kórus karnagya Cser

Miklós, a Szegedi Nemzeti Színház karmestere, zongorakísérője Koczka Ferenc. A próbákat a Juhász Gyula Művelődési Központban (Vörösmarty utca 5.) tartják hétfőnként, este fél 6-tól fél 8-ig, csütörtökönként 5-től 7-ig. Az érdeklődők a próbák ideje alatt jelentkezhetnek.